

NOTAT

14. august 2018

EU-MILJØREGLER HAR GJORT DANMARK MERE SUVERÆN

Kontakt:

**Projektmedarbejder,
Emma Dencker Steenberg,
+45 33 13 07 30
eds@thinkeuropa.dk**

**Kommunikationschef,
Malte Kjems,
+45 23 39 56 57
mkj@thinkeuropa.dk**

RESUME Miljø er en af de vigtigste udfordringer, som EU bør prioritere, hvis det står til danskerne. Det viser en ny måling, som YouGov har gennemført for Tænketanken EUROPA. Uanset hvor skrap lovgivning Danmark måtte vedtage, så er vi afhængige af, at andre lande – ikke mindst i vores umiddelbare nærhed – også engagerer sig i kampen for et bedre miljø. Omkring 85 pct. af kvælstoffet i danske farvande stammer fra andre lande end Danmark, og op mod 76 pct. af de luftforureningsrelaterede dødsfald i Danmark skyldes partiker fra andre lande.

EU er vores bedste mulighed for at få indflydelse på, hvordan andre lande passer på miljøet. Kigger man historisk på udviklingen, er det i høj grad lykkedes. Udviklingen har ikke alene været til gavn for miljøet og borgerne i EU, men også for danske virksomheder, som nu konkurrerer på mere lige vilkår. Gennem EU får Danmark på den måde større reel indflydelse på miljøet i Danmark. EU gør os mere suveræne. Alligevel siger kun 29 pct. af danskerne, at de er villige til at afgive suveræniteten til EU på miljøområdet. Det er et paradoks.

EU har vist sig at være den mest effektive håndhæver af miljøregler, da samarbejdet adskiller sig fra mange andre internationale konventioner og organisationer som f.eks FN ved at have en effektiv håndhævelsesmyndighed: EU-Domstolen. Den kan sørge for, at medlemslandene overholder de regler, som vedtages i fællesskab. En optælling af antallet af EU's retsakter viser, at der er sket kraftig stigning på miljøområdet de sidste 25 år. Det skyldes især udrulningen af EU's indre marked, hvilket har sat fart over miljøreguleringerne i EU. Der er kommet mere marked, men også flere miljøregler. Det fremgår af traktaten, at EU ikke kan indføre ny lovgivning, som sænker allerede gældende miljøstandarder.

HOVEDKONKLUSIONER:

- En ny meningsmåling viser, at miljø er et af de vigtigste områder, som EU bør prioritere, hvis det står til danskerne. Historisk har miljøområdet været højt prioritet hos danskerne sammenlignet med andre EU-lande.
- Miljøproblemerne er ofte af grænseoverskridende karakter, og derfor er fælles løsninger i mange tilfælde den eneste vej frem, hvis der skal gøres noget effektivt på området. Kun 29 pct. af danskerne er imidlertid villige til at afgive eller dele suverænitet med EU på miljøområdet.
- Det er paradoksalt: Det netop er gennem EU, at vi får størst reel indflydelse på miljøet. Det gælder også miljøet i Danmark, der på nogle områder i højere grad er påvirket af andre landes gørem og laden end vores egen.
- Omkring 85 pct. af kvælstoffet i indre danske farvande stammer fra andre lande end Danmark, og op mod 76 pct. af de luftforureningsrelaterede dødsfald i Danmark skyldes partikler fra andre lande.
- En optælling af antallet af EU's retsakter viser, at der er sket kraftig stigning på miljøområdet. Siden 1992 er antallet af retsakter på miljøområdet femdoblet. I de fleste tilfælde har EU været med til hæve standarden i Danmark.
- Danmark har mulighed for at bruge EU's miljøregler som løftestang til at sikre højere miljøstandarder og sikre lige konkurrencemuligheder til gavn for danske virksomheder.
- Til forskel fra andre internationale samarbejder har EU en særlig mulighed for at håndhæve de fælles regler. EU-Domstolen kan nemlig tvinge lande, der ikke lever op til standarderne eller overtræder reglerne, til at leve op til deres forpligtelser.
- Selv lande uden for EU, er nødt til at leve op til EU's miljøstandarder, hvis de ønsker adgang til det indre marked. EU bruger bl.a. sine handelsaftaler til at presse tredjelande til at hæve deres standarder. Dette er et konkret eksempel på, at Danmark bliver mere suveræn gennem EU.

Når man spørger danskerne, hvad EU bør prioritere, scorer miljø næsten altid højt. Det gælder også i en ny repræsentativ måling med 1.003 respondenter, som YouGov har foretaget for Tænketanken EUROPA. Her kommer miljø ind på en delt tredjeplads – kun overgået af migrations- og sikkerhedsområdet. I 2017 viste en måling fra Eurobarometer, at cirka to tredjedele af danskerne mener, at EU burde gøre mere til fordel for miljøbeskyttelsen.¹

Til trods for dette ønske om mere handling fra EU, er de fleste danskere ikke villige til at afgive national suverænitet til EU på området. Som det fremgår af rapporten *Suveræne Danmark* fra 2017, er det kun 29 pct. af befolkningen, som er åben over for at afgive suverænitet til EU på miljøområdet.² Mange har måske den oplevelse, at Danmark mister noget, hvis vi skal dele suverænitet med andre EU-lande. Men gør vi nu også det? Miljøproblemerne er i høj grad grænseoverskridende, og derfor

Derfor gør EU's miljølovgivning Danmark mere suveræn:

- ✓ Danmark får reelt større indflydelse på miljøet i Danmark, når vi er med i EU. Gennem EU kan vi påvirke de andre medlemslande, og EU-Domstolen kan håndhæve de regler, som vedtages i fællesskab.
- ✓ Langt den største del af forureningen i luften og i de danske farvande kommer fra andre lande end Danmark. Selv hvis vi vedtager de højest tænkelige miljøstandarder i Danmark, er vi afhængige af, at landene omkring os har tilsvarende høje miljøstandarder.
- ✓ EU's indre marked og en halv milliard forbrugere udgør en økonomisk vægt, som kan presse tredjelande til at hæve miljøstandarderne – f.eks. i forbindelse med handelsaftaler.
- ✓ EU-regulering har ført til, at en række medlemslande har løftet deres miljøstandarder op på dansk niveau. EU kan ikke vedtage lovgivning, som fører til forringelser af miljøet.
- ✓ Danske virksomheder har nydt godt af denne udvikling, fordi virksomhederne i andre EU-lande nu skal konkurrere på samme høje miljøstandarder, som i Danmark.
- ✓ Stod Danmark uden for EU, skulle vi alligevel leve op til miljøstandarderne, for at få adgang til EU's indre marked. Dermed ville være tvunget til at acceptere regler, som vi ikke havde haft indflydelse på. Det ville gøre Danmark til et mindre suverænt land.

¹ Special Eurobarometer of the European Parliament, april 2017.

² Suveræne Danmark, Tænketanken EUROPA, 2017, http://thinkeuropa.dk/sites/default/files/rapport_suveraene_danmark_final.pdf.

kan Danmark ikke gøre noget effektivt ved dem alene. Kampen for et bedre miljø kræver alliancer og aftaler med andre lande – herunder i EU – for at gøre en forskel. Selv om de synlige miljøproblemer oftest mærkes lokalt, er miljøet en del af et større økosystem, som ikke kender til landegrænser.

Et konkret eksempel er forureningen med kvælstof i de danske farvande. Her stammer omkring 85 pct. af kvælstoffet fra udlandet.³ Uanset om Danmark vedtog et totalt stop for udledning af kvælstof, så ville effekten på vores miljø være begrænset. Det samme gælder for luftforureningen, hvor en stor del af partiklerne i Danmark stammer fra industri og trafik i Tyskland og Storbritannien, men også forurening fra Sydeuropa.⁴ Omkring 24 pct. af de danske dødsfald relateret til luftforurening skyldes danske kilder, mens de resterende 76 pct. skyldes kilder til forurening fra det øvrige Europa.⁵ Og vil vi gøre noget ved verdens udledning af CO₂, så udleder vi forbrænder vi nationalt blot 0,1 pct. af verdens CO₂, mens EU's 28 medlemslande tilsammen står for ca. 9,9 pct. af verdens samlede CO₂-udledning ved forbrænding.^{6,7}

På områder som disse kommer vores egen nationale suverænitet til kort. Uanset hvad vi beslutter, og hvor meget vi kæmper for at gøre noget ved problemerne, vil vores indsats kun flytte marginaler. Vi er afhængige af, at andre lande anerkender problemerne og forpligter sig til at gøre noget ved dem – f.eks. igennem EU.

EU er frontløber på globalt plan

I 1992 vedtog man FN's Klimakonvention, som er ratificeret af 196 lande og EU.⁸ På grundlag af Klimakonventionen forhandles der løbende om bl.a. nedbringelse af CO₂ på de såkaldte COP-møder. Kyotoprotokollen fra 1997 og Parisaftalen fra 2015 er resultater af disse forhandlinger. På miljøområdet samarbejdes der i FN-regi gennem FN's miljøprogram. Her arbejdes der med at gennemføre konventioner på miljøområdet og at sikre en miljødimension på tværs af alle politikområder i FN. FN er et vigtigt forum for globalt samarbejde, men det er ofte i håndhævelsen af aftalerne, at det begynder at knibe. Der er heller ikke en stærk international

³ Vandmiljø og Natur 2016, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 2018, <http://dce2.au.dk/pub/SR274.pdf>.

⁴ Værd at vide om luftforurening, Miljøstyrelsen, <http://mst.dk/luft-stoej/luft/saerligt-for-borgere-om-luftforurening/hvad-er-luftforurening/vaerd-at-vide-om-luftforurening/>.

⁵ Vandmiljø og Natur 2016, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 2018, <http://dce2.au.dk/pub/SR274.pdf>.

⁶ International Energy Agency, Statistics, 2015, <https://www.iea.org/statistics/statisticssearch/>.

⁷ International Energy Agency, Statistics, 2015, <https://www.iea.org/statistics/statisticssearch/>.

⁸ Status of Ratification of the Convention, UN Climate Change, <https://unfccc.int/process/the-convention/what-is-the-convention/status-of-ratification-of-the-convention>.

domstol eller høje bødestraffe, der kan presse de såkaldt suveræne nationalstater til at rette ind.

EU har derimod vist sig at være en langt mere effektiv håndhæver af miljøregler, da samarbejdet adskiller sig fra mange andre internationale konventioner ved at have en effektiv håndhævelsesmyndighed: EU-Domstolen. EU-Domstolen kan sørge for, at medlemslandene overholder de regler, som vedtages i EU, og dømme lande for ikke at overholde miljølovgivningen. F.eks. var det EU-Domstolen, som så sent som i april i år stoppede Polens omfattende fældning af træer i en af Europas sidste urskove, Bialowieza-skoven.⁹

EU er en global aktør på miljøområdet samt en tung aktør i FN-regi, og EU har været en af de primære drivkræfter bag de internationale klimaaftaler.¹⁰ Dette var f.eks. tilfældet med Kyotoaftalen, hvor USA var tilbageholdende med at tiltræde aftalen. EU har siden taget et globalt lederskab på klimaområdet, og dette lederskab er fortsat.¹¹ EU pressede særdeles hårdt på for at lande Parisaftalen og holder fortsat fast, selv om USA under præsident Trump har valgt at forlade aftalen.

EU repræsenterer med 500 millioner indbyggere, og det indre marked en afgørende økonomisk magt på globalt plan og har derfor muskler til – som det bl.a. er sket for direktivet om industrielle emissioner og affaldsdirektivet – at presse de største transnationale virksomheder til at acceptere og indrette sig efter EU-regler. Som en stærk økonomisk magt har EU også kunnet stille miljøkrav over for tredjelande, som har ønsket at indgå handelsaftaler med EU. Gennem EU bliver Danmarks interesser således varetaget i større internationale samarbejder med en vægt, som Danmark ikke har alene.

Internt i EU er der også et samarbejde om miljø- og klimapolitikken. Frem til slutningen af 80'erne var der ikke et juridisk grundlag for miljøpolitik i EU, men fra 90'erne og frem er der i høj grad blevet lavet miljøpolitik i EU.¹² I dag fremgår mål og principper for EU's miljøpolitik af Lissabontraktatens art. 191:

⁹ EU-dom: Polen forbydes at fælde fredet urskov, Information, 17. april 2018, <https://www.information.dk/telegram/2018/04/eu-dom-polen-forbydes-faelde-fredet-urskov>.

¹⁰ Fælles miljø, fælles ansvar – Danmark og EU, Miljøstyrelsen, 2002, <https://www2.mst.dk/Udgiv/publikationer/2002/87-7972-206-7/pdf/87-7972-207-5.pdf>.

¹¹ Politics in the European Union, Ian Bache m. fl., 2015.

¹² EU environmental law and policy, David Langlet and Said Mahmoudi, 2016, s. 151.

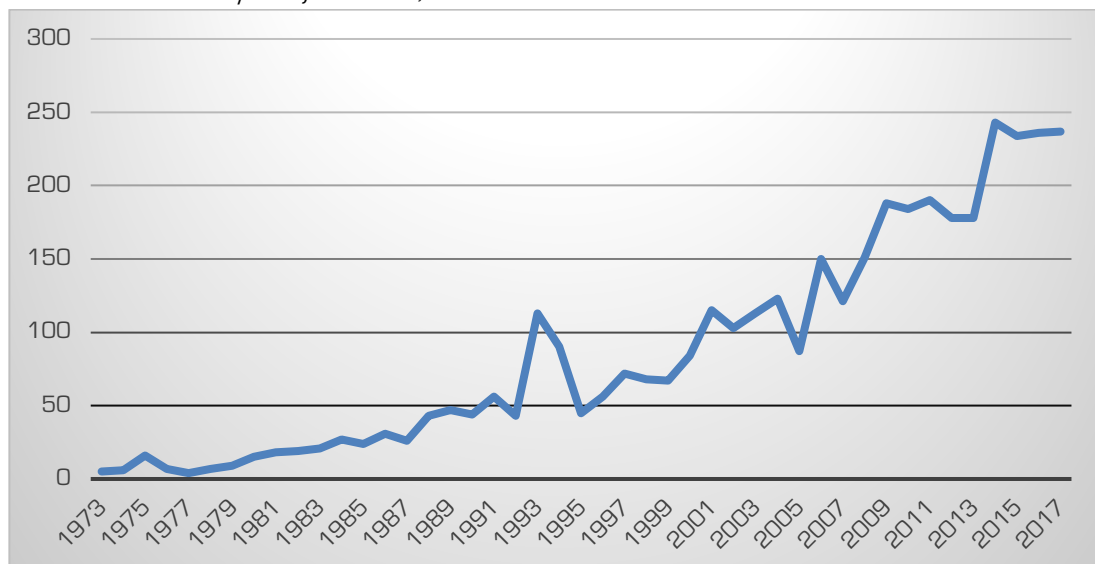
Mål	<ul style="list-style-type: none"> • Bevarelse, beskyttelse og forbedring af miljøkvaliteten • Beskyttelse af menneskers sundhed • En forsigtig og rationel udnyttelse af naturressourcerne • Fremme på internationalt plan af foranstaltninger til løsninger af de regionale og globale miljøproblemer, og navnlig bekæmpelse af klimaændringer
Principper	<ul style="list-style-type: none"> • Forsigtighedsprincippet • Princippet om forebyggelse • Princippet om indgreb over for miljøskade fortrinsvis ved kilden • Princippet om, at forureneren betaler

Indre marked medførte mere miljøregulering

EU har en meget stor betydning for, hvilke miljøregler der gælder i Danmark. En optælling af antallet af EU's retsakter viser, at der er sket kraftig stigning på miljøområdet de sidste 25 år. Det skyldes især udrulningen af EU's indre marked, hvilket har sat fart over miljøreguleringerne i EU. Der er kommet mere marked, men også flere miljøregler.

Figur 1: Stor stigning i antallet af retsakter på miljøområdet

Antallet af retsakter på miljøområdet, 1973-2017.

Kilde: EUR-lex søgning juni 2018: All legislation, all dates, all environmental policy.

Udrulningen af det indre marked medførte en lang række miljøstandarder for produktion og varer, som skal sikre et mere ensartet niveau i EU. Når varer frit kan bevæge sig rundt i EU, må der være en sikkerhed for, hvordan varerne er produceret, og hvad de indeholder, så forbrugerne kan føle sig sikre, når de handler.

Gennem EU har Danmark fået indflydelse på disse standarder, som gælder for et meget stort marked med en halv milliard forbrugere. Vi har ikke egenrådigt besluttet lovgivningen på området, men har i forhandlinger og kompromisser været med til at sikre høje standarder for hele EU. Alternativet – hvis vi ikke havde været med i EU – havde været at tilpasse sig de regler, som de andre lande havde vedtaget, eller miste muligheden for at afsætte varer til vores vigtigste eksportmarked – EU. Danmark har således vundet suverænitet ved at være med i EU: Vi har både indflydelse og markedsadgang, hvilket ikke kunne lade sig gøre ved at stå udenfor.

Hertil kommer, at EU faktisk har mulighed for at sikre håndhævelsen, dvs. at reglerne rent faktisk efterleves af såvel store som små EU-lande. Samarbejdet binder nemlig landene juridisk til de regler, f.eks. på klima- og miljøområdet, som vedtages. Hvis et land efterfølgende ikke overholder disse regler, kan landet dømmes ved EU-Domstolen. Det gør EU-systemet til en effektiv håndhæver sammenlignet med andre internationale samarbejdsorganisationer.

EU løfter miljøstandarderne

Kompetencen på miljøområdet er delt mellem medlemslandene og EU. Det betyder, at medlemslandene kun kan udøve deres magt, når EU ikke har lovgivet på et bestemt område. Dette er principielt en begrænsning af landenes suverænitet. Harmoniseringen af reglerne på EU's indre marked har undertiden skabt bekymring for at beskyttelsesniveauet for miljøet ville blive for lavt – at reglerne ville blive vedtaget efter laveste fællesnævner for at få det indre marked til at fungere.¹³

Sådan er det dog langt fra gået. Det har derimod vist sig, at de fælles EU-regler har hævet niveauet for miljøbeskyttelse i mange lande.¹⁴ I Danmark har de fælles regler heller ikke ført til et lavere beskyttelsesniveau. En optælling fra 2006 fra Miljøministeriet af EU-retsakter på miljøområdet i perioden 1994-2005 viser, at ud af 187 retsakter har 104 ikke påvirket det danske beskyttelsesniveau, mens 81 retsakter har påvirket beskyttelsesniveauet i Danmark positivt (enten som en skærpelse af eksisterende danske regler eller som helt ny regulering). Blot to retsakter har påvirket beskyttelsesniveauet i negativ retning med en svækkelse af de danske miljøbeskyttelsesregler.¹⁵ I det ene negative tilfælde benyttede Danmark sig af miljøgarantien (læs mere om garantien nedenfor) til at opretholde det danske niveau.

¹³ EU & miljøet – overblik over EU's klima- og miljøpolitik, Det Økologiske Råd, 2013.

¹⁴ EU & miljøet – overblik over EU's klima- og miljøpolitik, Det Økologiske Råd, 2013.

¹⁵ MPU alm. Del, bilag 408, 2006, <http://www.ft.dk/samling/20051/almdel/mpu/bilag/408/index.htm>.

Miljøministeriets optælling dokumenterer, at niveauet i EU i langt de fleste tilfælde ligger samme sted som i Danmark – eller højere. Der er derfor ikke grundlag for at påstå, at EU er skyld i et lavere miljøbeskyttelsesniveau, end hvis Danmark selv stod for reguleringen. Hertil kommer, at de enkelte medlemslande på flere områder har mulighed for at opretholde eller indføre strengere regler end dem, der beslutes i EU, da reguleringen på miljøområdet ofte gennemføres som minimumsdirektiver, hvor laveste standard er fastlagt fra EU's side.¹⁶ Der er mulighed for at opretholde eller indføre strengere beskyttelsesniveau, så længe det stemmer overens med formålene i traktaten.¹⁷ Derudover er en del af EU's regulering på miljøområdet udformet som rammedirektiver.¹⁸ Det betyder, at rammen og formålet med politikken er fastlagt, men det er op til det enkelte land at beslutte, hvordan man skal opnå det fastlagte formål. Det giver plads til, at nationale og regionale myndigheder kan tilpasse reglerne til det miljø, som er i et givent område.

Danmark har en miljøgaranti i EU

Alle lande har også mulighed for at benytte sig af den såkaldte miljøgaranti. Det gjorde Danmark, da en EU-retsakt påvirkede det danske beskyttelsesniveau negativt. Miljøgarantien er en mulighed for medlemslandene til at opretholde nationale bestemmelser, selvom der foretages en harmonisering på EU-niveau, hvis det begrundes i miljøbeskyttelse. Det fremgår af artikel 114, stk. 4 i Lissabon-traktaten. Hvis Kommissionen vurderer, at et medlemsland kan opretholde en national bestemmelse som følge af miljøgarantien, så er Kommissionen forpligtet til at undersøge, om EU-reglerne også skal laves om.¹⁹

Det var præcis, hvad der skete med den retsakt fra Miljøministeriets opgørelse, som blev omfattet af miljøgarantien. Stoffet creosot blev forbudt i Danmark som træbeskyttelsesmiddel. Da EU's creosot-direktiv stod til at sænke beskyttelsesniveauet i Danmark, anvendte Danmark miljøgarantien til at opretholde de skærpede danske regler. Kommissionen var forpligtet til at undersøge, om de fælles EU-regler kunne ændres til et højere beskyttelsesniveau, og Kommissionen endte med at udstede et strengere direktiv.²⁰ Det samme var tilfældet med et dansk forbud mod ftalater i legetøj, hvilket også førte til et forbud i hele EU.²¹ Man kan

¹⁶ EU & miljøet – overblik over EU's klima- og miljøpolitik, Det Økologiske Råd, 2013.

¹⁷ Lissabontraktaten (TEUF), artikel 193.

¹⁸ F.eks. Vandrammedirektivet.

¹⁹ Hvad er miljøgarantien?, Folketingets EU-oplysning, <http://www.eu.dk/da/spoergsmaal-og-svar-fol-der/hvad-er-miljoegarantien>.

²⁰ Fælles miljø, fælles ansvar – Danmark og EU, Miljøstyrelsen, 2002, <https://www2.mst.dk/Ud-giv/publikationer/2002/87-7972-206-7/pdf/87-7972-207-5.pdf>.

²¹ EU & miljøet – overblik over EU's klima- og miljøpolitik, Det Økologiske Råd, 2013.

således sikre danske forbrugere – også når de køber legetøj i andre lande – og samtidig hæve det generelle beskyttelsesniveau i EU på baggrund af danske regler.

Det siger sig selv, at lovgivningen i EU ikke altid kan falde ud i overensstemmelse med danske ønsker. 28 lande skal blive enige eller nå kompromisser, og det kræver, at alle tilgodeses. Modsat de to eksempler ovenfor, hvor danske standarder blev til europæiske standarder, er der også eksempler på, at lovgivning i EU bliver vedtaget, selv om Danmark stemmer imod. Det skete f.eks. ved et forbud mod neonicotinoide sprøjtegifte, som påvirker bier. Her stemte Danmark imod forbuddet i Rådet, da Miljøstyrelsen – modsat EU's agentur for fødevarerikkerhed – ikke fandt, at stoffet påvirkede bierne. Forslaget blev dog vedtaget trods Danmarks modstand, og er nu gældende EU-lovgivning i Danmark.²² Det er værd at bemærke, at det var EU – og ikke Danmark – som vægtede hensynet til miljøet. Det afgørende er altid hensynet til miljøet, uanset om standarden kommer fra Danmark eller andre lande.

Det er fastlagt i traktaten, at al lovgivning fra EU har det formål, at den skal forbedre miljøet. Om det sker i praksis, skal vurderes fra sag til sag. Men der kan ikke indføres ny lovgivning, som sænker allerede gældende standarder. Hvis Danmark stod uden for EU-samarbejdet og i princippet kunne vedtage miljøregler præcis efter egne ønsker, ville vi – qua udfordringernes grænseoverskridende karakter – have mindre indflydelse på miljøet i Danmark, end vi får gennem EU. Også selv om EU-lovgivningen undertiden går danske ønsker imod. Det er årsagen til, at Danmark vinder – og ikke mister – suveræniteten ved at dele den med de andre EU-lande.

Forpligtende samarbejde virker

I juni 2017 meddelte den amerikanske præsident, Donald Trump, at USA trækker sig ud af Parisaftalen, som blev indgået i FN-regi i 2015. Parisaftalen er vigtig, fordi den er det tætteste man kommer på en global aftale på klimaområdet, men samtidig er FN-systemet udfordret, fordi lande som f.eks. USA kan springe til og fra efter forgodtbefindende. Reglerne er ikke binende, og sanktionsmulighederne, hvis et land overtræder regler, eller vælger ikke at tilslutte sig, er stærkt begrænsede.

Her adskiller EU-samarbejdet sig som nævnt fra f.eks. FN ved at have langt mere bindende karakter. Det betyder, at det bliver muligt at regulere og harmonisere meget mere detaljeret – og at det kan have store konsekvenser for de lande, som

²² EU forbyder bidræbergift, Danmarks Naturfredningsforening, 2018, <http://www.dn.dk/nyheder/eu-forbyder-bidraebergift/>.

bryder reglerne eller ikke lever op til aftalerne. Det kan ses som et tab af national suverænitæt, men det er netop ved det forpligtende samarbejde, at mulighederne for at gøre en afgørende forskel ved grænseoverskridende problemer som f.eks. miljø er til stede. Groft sagt er et samarbejde, der ikke forpligter, ikke mere værd end en kaffeklub eller et diskussionsforum.

Selv hvis et land vælger at træde helt ud af EU, sådan som briterne er på vej til med Brexit, er det ikke fri fra påvirkning udefra. I hvert fald ikke, hvis det vil have noget med andre lande at gøre. Storbritannien vil fortsat være bundet af internationale konventioner. Mere end 40 pct. af Storbritanniens eksport går til andre EU-lande, og hvis briterne fortsat skal kunne afsætte disse, vil de være tvunget til at overholde EU-reglerne på miljøområdet. Regler, som de ikke længere har indflydelse på. Man kan derfor argumentere for, at briterne vil miste suverænitæt på bl.a. miljøområdet, når de forlader EU. Klima- og miljøudfordringer er grænseoverskridende. Så andres landes og EU's beslutninger vil – uanset hvordan briterne indretter deres love – påvirke klima- og miljøforholdene i Storbritannien. Reelt giver det derfor ikke mere suverænitæt at bestemme sin klima- og miljøpolitik helt selv.

Danmark skal overholde de miljøstandarder, som er fastlagt af i EU, for at få adgang til det indre marked. 70,4 pct. af Danmarks import i 2017 kom fra EU-lande, mens 60,9 pct. af vores eksport gik til andre EU-lande.²³ Det anslåes, at 575.000 danske arbejdspladser er direkte knyttet til eksport til det indre marked, og at adgangen løfter det danske BNP med 100 milliarder kroner om året.²⁴ Markedet sikrer lige konkurrencevilkår, også når det kommer til miljøstandarder. Standarderne forhindrer f.eks. miljødumping. Gennem frihandelsaftaler med tredjelande kan EU også presse på for at lande uden for EU lever op til de samme standarder.

Danmark kan på en række områder vælge at have højere miljøstandarder end andre lande, men det vil som udgangspunkt svække danske virksomheders konkurrenceevne, hvis Danmark går enegang. Danmark har i mange år haft et image som miljøduks i EU, men en stribe eksempler – som f.eks. sagen med neonikotinoide-sprøjtegift – viser, at Danmark ikke længere nødvendigvis er blandt de lande, som presser på for at styrke miljø- og klimalovgivning gennem EU. Det er derfor heller ikke givet, at Danmark ville styrke miljølovgivningen nationalt, hvis vi ikke deltog i et forpligtende samarbejde. Vi kunne også vælge et dumpe den. Risikoen ved

²³ Statistikbanken, Danmarks Statistik, <http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/selectvarval/define.asp?PLanguage=0&subword=tabel&MainTable=UHV5&PXSID=154843&tablestyle=&ST=SD&buttons=0>.

²⁴ Det indre markedes økonomiske betydning for Danmark, Erhvervsstyrelsen, 25. februar 2017, <https://erhvervsstyrelsen.dk/det-indre-markeds-oekonomiske-betydning-danmark>.

en national lovgivning er, at standarderne kan ændres til skade for miljøet, hvis de anses for at være svære at opfylde – eller hvis en regering finder det opportunt.²⁵

Miljøkrav på europæisk plan har derfor en større effektiv virkning. Danske virksomheder har til gengæld haft fordel af at mange af de andre EU-lande har løftet deres miljøregler op på dansk niveau. Det betyder nemlig, at virksomheder i disse lande nu skal konkurrere med danske virksomheder på samme høje standarder. Udviklingen i EU's miljølovgivning har altså både været en gevinst for miljøet, men også for konkurrenceforholdene mellem landene og dermed forbrugerne.

²⁵ The Impact of Brexit on the Environment: Exploring the Dynamics of a Complex Relationship, Chris Hilson, *Transnational Environmental Law*, 7:1 (2018), p. 89-113.